

тварин насичені концентрованими кормами в належній мірі і його підвищення не сприятиме подальшому підвищенню продуктивності тварин. Адже при підвищенні надою на 1 кг, витрати концентрованих кормів знизяться на 0,0032% ($-1 = -316,71x$; $x = 1/316,71$). Натомість перетравного протеїну в 1 к. од. корму не вистачає, його підвищення лише на 1 г дозволить одержати за рік додатково 669 кг молока від однієї корови. У свою чергу це призведе до підвищення ефективності використання кормів, отже ефект від удосконалення раціону і більшого насичення його протеїном буде синергетичним, адже досягається не лише підвищення продуктивності тварин, але і зменшення рівня виробничих витрат та витрат кормів в розрахунку на 1 тварину.

Література.

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Бурик А.Ф. Підвищення ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах регіону / А.Ф. Бурик, А.В. Мовчанюк // Економіка АПК. – 2011. – № 6. – С. 7-11.
3. Шиян Н.І. Окупність витрат на виробництво молока в сільськогосподарських підприємствах: стан та чинники формування // Вісник Полтавської ДАА. - № 3. – 2012. – С. 132-136.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ СТАБІЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Гнатенко Є.П., к.е.н.,
Миколаївський національний університет
ім. В.О. Сухомаїнського*

Визначальним фактором розвитку переробних підприємств АПК є стабільна їх діяльність. Саме тому набуває великого значення визначення сутності понять «стабільність» розвитку підприємств. Загальноприйняте трактування поняття «стабільність» надається у Великому економічному словнику: «стабільність – стійкість, постійність, незмінність, стверженість на визначеному рівні» [1]. Існує декілька видів стійкості підприємства, а саме: внутрішня стійкість, зовнішня стійкість, загальна стійкість. Кожна з даних видів стійкості

має характерні особливості. Так, внутрішня стійкість виникає на підприємствах які володіють конкурентноздатними ресурсами, що ефективно використовуються й приносять підприємству прибуток. Таку стійкість підприємству може забезпечити ефективний менеджмент. Зовнішня стійкість підприємства малокерована, так як на діяльність підприємства впливають зовнішні фактори, які можна розподілити на три групи: соціальні, економічні та політичні. Загальна стійкість підприємства можлива за умови ефективності всіх видів його діяльності, виконання ним зобов'язань, а також зростання його економічного потенціалу. Стабільність функціонування молокопереробних підприємств насамперед повинна забезпечуватися внутрішніми регульованими факторами: обсягом продажу продукції, якістю, ціною та собівартістю одиниці продукції, сумою та структурою активів.

Основними критеріями оцінки стабільності молокопереробного підприємства являються показники блоку економічної стабільності, а саме ефективності виробничої діяльності та ефективності всіх видів діяльності підприємства. В економічній літературі є багато різноманітних методичних підходів щодо оцінки ефективності діяльності виробничо-господарських структур. Одна група вчених вважає, що доцільно здійснювати єдину оцінку ефективності діяльності підприємства на основі системи показників ефективності, але загальний висновок повинен зробити експерт.

Друга група вчених вважає, що повинен бути комплексний показник ефективності, який обмежує та об'єднує фактори впливу. За своїми характеристиками єдиний комплексний показник складний, застосовує широкую базу охоплення вхідних параметрів, за якісними властивостями не поступається системі показників.

Третя група науковців пропонує методику, яка застосовує систему показників й на їх базі здійснює інтегральну оцінку ефективності діяльності підприємства. Кожна з цих груп включає певну кількість конкретних абсолютних або відносних показників, які оцінюють кількісно та якісно діяльність підприємства. Отже саме ця система показників може застосовуватися для оцінки стабільної діяльності молокопереробних підприємств.

Стабільна діяльність підтверджується стабільним перевищенням доходів над витратами, тобто прибутковістю підприємства. Оцінка стабільності розвитку молокопереробних підприємств здійснюється за допомогою показників оцінки економічної стабільності як основної, так і загальної діяльності. До показників оцінки економічної

стабільності основної діяльності відносять – рентабельність основної діяльності, рентабельність продажу, оборотність виробничих активів, оборотність оборотних активів. Показниками оцінки економічної стабільності загальної діяльності являються рентабельність активів, рентабельність власного капіталу. Перевищення показників оцінки стабільності загальної діяльності над показниками оцінки стабільності основної діяльності свідчить про нестабільний розвиток підприємства.

Суттєвим зовнішнім фактором впливу на стабільність діяльності молокопереробних підприємств є нестабільна цінова політика на ринку молочної сировини. У даній ситуації знизити ризики подальшого спаду обсягів виробництва, забезпечити якість продукції, та стабільність діяльності молокопереробних формувань можливо застосовуючи як макроекономічні фактори (які створюють умови для забезпечення їх стабільності), так і місцеві (стосуються ефективного використання усієї сукупності наявних ресурсів, застосування прогресивних методів та форм організації виробництва, дотримання стандартів якості, прийняття раціональних рішень у виробничій і фінансово-економічній діяльності).

Стабільність функціонування молокопереробних підприємств насамперед повинна забезпечуватися внутрішніми регульованими факторами: обсягом продажу продукції, якістю, ціною та собівартістю одиниці продукції, сумою та структурою активів.

Важливим галузевим фактором впливу на стабільність виробництва молочної продукції є коливання протягом року закупівлі молока, що надходить від постачальників на переробку. За даними статистики з листопаду по лютий найменші обсяги закупівлі молока. В зв'язку з цим, у дані періоди знижуються обсяги виробництва та реалізації молочної продукції. Що стосується якості сировини, то найбільші обсяги молочної сировини надходять на переробку від господарств населення. Така сировина не відповідає вимогам світових стандартів.

Для оцінки стабільності функціонування молокопереробних підприємств можна використовувати показники варіації: середнє лінійне відхилення, середньоквадратичне відхилення, коефіцієнт варіації. На практиці найчастіше застосовують два показника – середньоквадратичне відхилення (σ) та коефіцієнт варіації (V_R), які розраховуються за формулами 1; 2 [2]:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}{n}}, \quad (1)$$

де y_i – фактичне виробництво продукції в i періоді;

$\bar{y}$ – середній показник виробництва;

n – кількість розглянутих періодів.

$$V_k = \frac{1}{\bar{y}} \sqrt{\frac{\sum (y_i - \bar{y}_i)^2}{n}} \times 100 = \frac{\sigma}{\bar{y}} \times 100. \quad (2)$$

Науковці класифікують коефіцієнт варіації за його значенням:

- менше 0,1% – зміна слабка;
- від 0,1 до 0,2% – зміна помірна;
- від 0,2 до 0,4% – зміна сильна;
- понад 0,4% – зміна дуже сильна.

Якщо коефіцієнт варіації доповнити до одиниці, або до 100%, будемо мати показник коефіцієнт стабільності, або міру стабільності (K_y). Даний показник визначається за формулою [3]:

$$K_y = 1 - V_k, \text{ або } K_y = 100 - V_k. \quad (3)$$

Оцінка стабільності виробництва молочної продукції молокопереробними підприємствами Миколаївської області (табл) здійснена за допомогою показників – середньоквадратичне відхилення, коефіцієнту варіації та коефіцієнту стабільності (формули 1 – 3).

Протягом 2005 – 2011 років зміни у виробництві майже за всіма видами продукції слабкі, а по виробництву вершків зміна помірна. Коефіцієнт стабільності найвищий по молоку обробленому рідкому – 0,996 та по продуктам кисломолочним – 0,995, а коефіцієнт стабільності виробництва вершків найнижчий порівняно з іншою виробленою продукцією і становить – 0,825.

Отже, стабільність діяльності та розвитку забезпечується рівновагою, стійким економічним зростанням, здатністю молокопереробних підприємств збільшувати обсяги реалізації продукції. Стійкість системи можлива за умови негайного відвертання або зм'якшення впливу на неї різноманітних факторів й забезпеченості її зваженості на основі зростання її потенціалу.

Абсолютні та відносні відхилення виробництва молочної продукції молокопереробними підприємствами Миколаївської області за 2005 – 2011 роки

Молочна продукція	Середньоквадратичне відхилення	Коефіцієнт варіації	Коефіцієнт стабільності	Зміна
Молоко оброблене рідке	0,57	0,004	0,996	слабка
Вершки	0,14	0,175	0,825	помірна
Масло вершкове	1,29	0,04	0,960	слабка
Спреди та суміші жирові	0,17	0,006	0,994	слабка
Сир свіжий неферментований та сир кисломолочний	1,29	0,009	0,991	слабка
Сири жирні	1,29	0,01	0,990	слабка
Молоко і вершки, згущені	5,14	0,04	0,960	слабка
Продукти кисломолочні	1,29	0,005	0,995	слабка

Джерелами росту економічної стабільності підприємства є: зростання обсягу продажу продукції, відтворення основних виробничих засобів, прискорення оборотності обігових коштів, зниження собівартості одиниці продукції, якість продукції, зростання рентабельності продажу продукції. Крім того, зростанню стабільності сприяють експортні поставки продукції та зростання купівельної спроможності населення. Показниками оцінки стабільності молокопереробного підприємства являються показники блоку ефективності виробничої діяльності та ефективності всіх видів діяльності підприємства, а також показники варіації: середнє лінійне відхилення, середньоквадратичне відхилення, коефіцієнт варіації

Література.

1. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азриляна. — М.: «Институт новой экономики», 1999. — 1244 с.

2. Бальцерович Л. Свобода і розвиток. Економія вільного ринку / Бальцерович Л. — Львів, 2000. — 332 с., с. 44.

3. Бутуцький О. А., Опря А. Т. Сільськогосподарська статистика з основами економічної статистики / Під ред. Бутуцького О. А. — К.: Вища школа. Головне вид-во, 1984. — 294 с.

ОПТИМИЗАЦИОННАЯ МОДЕЛЬ В ПРОЦЕССЕ БИЗНЕС-ПЛАНИРОВАНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Колеснёв В.И., к.э.н., доцент,

Белорусская государственная сельскохозяйственная академия

Агропромышленный комплекс Республики Беларусь совершает переход к инновационной модели, которая предполагает полномасштабную модернизацию всех сфер производства аграрной отрасли, существенное повышение эффективности использования производственных ресурсов сельскохозяйственных организаций. Усиление государственной поддержки, которое составило селу в 2012 году 1,9 миллиона рублей на один гектар сельхозугодий, позволило получить аграрному сектору 8,4 триллиона рублей прибыли. Аграрная отрасль страны является экспортоориентированой, поскольку производство основных видов сельскохозяйственной продукции превосходит потребности внутреннего рынка. В 2012 году организации Министерства сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь экспортировали в страны ближнего и дальнего зарубежья товаров на 2914 млн. долл. США, что составляет 111,5 % к уровню 2011 года. При этом сальдо внешней торговли достигло 1872 млн. долл. США. Вместе с тем на этапе наращивания объемов производства продукции накапливаются проблемы, обостряющие ситуацию в аграрной экономике. Так возрастает задолженность по кредитам, темпы потребления которых в настоящее время существенно превышают рост валовой продукции и выручки от ее реализации. Функционирует 19 убыточных сельскохозяйственных организаций, а без государственной поддержки их количество насчитывает 26 % от имеющихся в стране.

Причины недостаточной экономической эффективности сельскохозяйственного производства разнообразны, часть из них имеют объективный характер (постоянное удорожание материальных